

Александра Велева

Разказите на Бърнард
Меламъд

Сред американската „топилня“, където всъщност се извършва сложен синтез на често твърде различни многонационални традиции, легнали в основата на онова, което днес е монолитна култура, безспорно се открояват гласовете на писатели, свързани видимо или не тъй видимо със своята преамериканска история. Всички те, макар и преминали през „топилнята“, за да излязат оттам чистокръвни американци, се оказват, всеки по свой начин, продължители на родовата памет, която неизбежно влияе върху тематиката, образността, върху самия подход на изкуството им. В крайна сметка това няма особено значение, защото независимо от привкуса на дадено произведение, от екзотичния полъх, дължащ се често само на името на героя или на някаква подробност от бита му, свързана с религията, произведенията на тези писатели отразяват задълбочено и правдиво американския начин на живот. А това включва, между неизброимото друго, расовите конфликти, икономическата безизходица на дребния собственик, отчуждението в един свят, където законът на джунглата непрекъснато задълбочава нравствените конфликти, както и присъщите на всеки homo sapiens духовни сринове и извисявания, в чиято основа лежи най-често онази общочовешка троица, която наричаме любов, старост, смърт.

При еднакво добър резултат пътищата на творчеството са винаги различни, в повечето случаи предопределени от житейската съдба на създателя им. Ето защо не е без значение фактът, че Бърнард Меламъд е син на беден бакалин, прекарал живота си като пришълец в жестоката борба за оцеляване. „... И все пак, почти без да разбирам защо, аз мислех за имигрантския живот на баща ми – как припечелваше оскъдния си хляб и какво трябваше да плати за него. и за майка ми, смалена от страх и страдание – като за възможен материал за творчеството ми. С други думи, те бяха в съзнанието ми, когато измислях героите, които станаха техните литературни двойници.“ И действително този факт от биографията на писателя е белязал сякаш цялото му творчество и донякъде е предопределил социалната сфера, в която се движат героите му.

Там, от едната страна на пресечката, са тъмните, стръмни стълбища, призрачната къща на равина магьосник, слабо осветената бакалничка с празни рафтове и раздиращата бавно с нокти бузите си жена на победения, седналият наред улицата под дъжда оплаквач, тесният, почти детски ковчег на човека, повярвал, че доверието е в основата на всички отношения, там е Кобоцки с изкривените от артритата ръце, там е конюшнята на коня, надигнал глас за свобода, там са не само бедността и несретата, там е и старостта с тъжния си и смешен порив за любов, там е

разкажанието. синовно и съпружеско, там е страхът от края на малкото, което ти е останало или на живота изобщо, там са неосъществимите добри намерения. Но от отсрещната страна са не само лъскавите фирмени магазини на преуспяващите, чиято икономическа сила е дълбоко безнравствена и безлика. Преди да премине в мрак, ярката светлина е полусянка – от отсрещната страна е бръснарят, който с нежелание дава под наем помещението си на фирмения магазин, защото ако не го стори, мракът ще погълне и него. Там е собственикът Грубър, който скоро сам ще се превърне в оплаквач, там е измъченият и станал зъл от угризения домоуправител, заложил палтото си, за да изплати дълга си, там, сред богатите, между светлината и мрака, са бедните, които животът се опитва да противопостави на „съвсем обеднелите“. Страшно е наистина, когато единственият начин за самосъхранение е унищожението на други. И макар че изходът от подобна зловеща алтернатива руши неизбежно основите на естествено заложения у човека хуманизъм, съпричастието към чуждите неволи, страданието, породено от мъката на другия, разкажанието и една исконна вяра в доброто съществуват като подтекст и в най-безмилостно реалистичните разкази.

Да се опиташ да обобщиш многообразието от теми и идеи в един роман, колкото и многопластов и полифоничен да е той, е като че полесно, отколкото да обозреш сборник с разкази. Всеки добър разказ крие в себе си цял един роман, сякаш самият жанр налага по-висш синтез на художественото отражение. А всички разкази на Меламъд са добри – той владее до съвършенство формата, характерна за жанра в класическия смисъл на това понятие, и именно в този смисъл той е класик в композицията на разказите си. Открехва вратата към един свят и го облива с толкова ярка светлина, че успяваш за кратко време да забележиш прахта и в най-затътеното кътче. Виждаш и хората, сякаш години си живял с тях, и щещ не щещ си запомнил лицата и телата им, как се смеят и подсмърчат, привичните им жестове, зеления костюм със синята раирана риза и розовата вратовръзка, набития мъж с щръкналите мустаци, който носи лятна шапка през зимата, изпотеното пенсне на кентавъра, рибешките очи на равина и дебелите глезени на безумната му дъщеря. А това е така, защото думата, словосъчетанието, образът не са самоцелен език, а градивни елементи на идео-художествената тъкан. Всичко е здраво споено и ако наистина всяко изкуство е и игра, то това е игра със строго определени правила, в която дори привидният абсурд е всъщност дълбоко осмислен, майсторски ход, без който логиката на произведението трудно би ни извела до финала.

Бърнард Меламъд ни представя героите си обикновено в определен критичен момент от битието им, в повечето случаи разказите му се ограничават в няколко дни, а понякога и в няколко часа от живота им. От композиционна гледна точка те напомнят фотографии, отразили завинаги един кратък миг от действителността. Но благодарение на таланта си да пресъздаде именно онзи детайл, който е натоварен с най-обобщаващо значение, писателят съумява да разгърне в опасно тесните рамки на жанра една впечатляващо изчерпателна тематика и да я аргументира не само социално, но и от гледна точка на логиката на човешкия характер.

Разказите на Меламъд са построени изцяло върху действието – дори диалогът в тях произтича и допълва действието. Авторът не прибегва до диалог, за да направи умозрителни заключения, а го превръща в естествен двигател на фабулата, Героите действат чрез думите си, разтварят се в тях, за да се самоопишат и същевременно да създадат представа за атмосферата, вътрешна и външна, в която се развива сюжетът. Всяка реплика придвижва събитията напред. Техният развой зависи от диалога, а не от описанието. Ето защо то почти отсъства, липсват и авторски обяснения – фактите и начина, по който са пресъздадени, говорят сами по себе си. Градежът е толкова здрав, че всеки допълнителен коментар е просто излишен. С тази си привидна простота разказите на Меламъд напомнят на алегорията и притчата, но се различават от тях по това, че героите са не само носители на определена идея, а и живи хора. Или с други думи, макар и подчинени на основния замисъл на дадена ситуация, техните реакции продължават да бъдат сложни и многопосочни. Затова в разказите има изненада, и, най-тъжното е увлекателно и забавно. Странно е наистина как една толкова конкретна и веществена проза може да достигне до толкова всестранни и обобщаващи тълкувания на човешкото поведение, на неговите мотиви и последствия.

Героят на Меламъд е онзи, когото наричаме „малък човек“ в литературата. Социално слаб, той, като заслепена от все пак съществуващата някъде светлина пеперуда, обръща взор навътре и, неуспял да се ориентира в хаоса на външния свят, се опитва да внесе ред в душата си. Побеждава, когато съумее да повярва в силата си, и дори прераждането да не е пълно и конят да не може да се превърне изцяло в човек, той все пак е свободен кентавър. Нравствената слабост е по-страшна от социалната. Недостатъчната вяра в сребърната корона убива стария Ганс, защото тя е по-опасна и разрушителна дори от безверието. Самосъжалението на нещастния е зло, когато надделее над съчувствието и се превърне в сила, способна да раздели завинаги хората. Неспособността на

духа да се примири с тленността на плътта го обрича на тъжна и смешна борба със старостта и смъртта, чийто смисъл се крие единствено в изпълнения с човешко достойнство порив да не се предадеш независимо от предопределеността на изхода. Но всичко това са само авторови внушения, незабележимо вмъкнати в кратки и динамични сюжети и подсказани от самото действие. Именно тази умела организация на художествената материя, благодарение на която тя не се самодефинира, а остава многозначна и открита за тълкувания, е едно от основните постижения на писателя.

Роден в Бруклин през 1915 година, Бърнард Меламъд започва творческата си кариера с късия разказ и макар да е автор на осем романа, между които „Наемателите“, „Помощникът“, „Житията на Дубин“ и „Божията милост“, той продължава през целия си живот да пише разкази. Произведенията му са отличени два пъти с националната награда за най-добра книга, носител е и на наградата „Пулицър.“ Посветил се изцяло на литературата, той я преподава в продължение на повече от двадесет години като същевременно води един от онези типично американски курсове по „творческо писане“, предизвикали неведнъж скептичната усмивка на европееца, но полезни, според Меламъд, защото помагат на талантливите и обезкуражават бездарните. Писателят смята, че един от най-сигурните начини да разбереш, към коя от двете категории спадаш, е да се опиташ да напишеш разказ. „Да работиш сам в създаването на разкази, въпреки всички сериозни неудобства, е съвсем не лош начин да изживееш своята човешка самота.“

КРАЙ

© 1988 Александра Велева

Източник: <http://bezmonitor.com>
Сканиране, разпознаване и редакция: Виктор

Издание:

Бърнард Меламъд. Говорещият кон
Профиздат, март 1988 г.
Редактор: Кръстан Дянков
Редактор на издателството: Георги Борисов
Техн. редактор: Марияна Иванова
Коректор: Катя Цонева

The Stories of Bernard Melamud. Farrar /Straus/ Giroux, New York, 1983

Свалено от „Моята библиотека“ [<http://purl.org/NET/mylib/text/1943>]